

Sygn.akt III AUa 486/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2012r.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku,

III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący : SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie : SA Bożena Szponar - Jarocka

: SO del. Marek Szymanowski

Protokolant : Agnieszka Maria Oleńska

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2012 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku M. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o zwrot nienależnie pobranych świadczeń

na skutek apelacji wnioskodawczyni M. K.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 marca 2012 r. sygn. akt V U 1650/10

1. **oddala apelację.**

2. **przyznaje radcy prawnemu M. S. wynagrodzenie z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększonej o podatek VAT i nakazuje wypłatę tej kwoty z funduszu Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Białymstoku.**

Sygn. akt III AUa 486/12

UZASADNIENIE

Organ rentowy – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 17 listopada 2010 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z przepisami ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 roku, Nr 50, poz. 291 ze zm.), zażądał od M. K. zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych w okresie od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 października 2010 roku w kwocie 10.222,86 złotych.

M. K. w odwołaniu od powyższej decyzji wniosła o jej zmianę i ustalenie, że nie jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 6 marca 2012 roku oddalił odwołanie i zasądził od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Białymstoku na rzecz radcy prawnego M. S. kwotę 60 złotych powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem wynagrodzenia za udzielenie pomocy prawnej z urzędu. Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 28 grudnia 1999 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przyznał M. K. prawo do renty rolniczej od dnia 1 grudnia 1999 roku w związku z stwierdzoną niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym. J. K. (1) – mąż M. K. - umową dzierżawy z dnia 20 marca 2008 roku przyjął gospodarstwo rolne o powierzchni 18,42 ha, będące własnością syna – J. K. (2) - w dzierżawę na okres od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku. W związku z powyższym J. K. (1) decyzją z dnia 3 listopada 2010 roku został objęty ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 31 stycznia 2008 roku z mocy ustawy. Następnie prawomocnym postanowieniem z dnia 6 grudnia 2011 roku Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku odrzucił odwołanie J. i M. K. od decyzji z dnia 3 listopada 2010 roku. Z kolei decyzją z dnia 21 października 2010 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził, że J. K. (2) nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako rolnik od dnia 31 sierpnia 2008 roku. Umowa dzierżawy gospodarstwa rolnego została rozwiązana w dniu 1 listopada 2010 roku. Mając na uwadze art. 28 ust. 1 i art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników Sąd Okręgowy stwierdził, że prawo do wypłaty części uzupełniającej renty z ubezpieczenia rolniczego przysługuje, jeżeli emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. Mając na uwadze zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym w szczególności umowę dzierżawy gospodarstwa rolnego, Sąd Okręgowy stwierdził, że w okresie od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 października 2010 roku gospodarstwo rolne będące własnością J. K. (2) było prowadzone przez J. K. (1), a M. K. pracowała w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym. W ocenie Sądu Okręgowego M. K. była należyście pouczona o braku prawa do pobierania całości świadczenia rentowego w przypadku, gdy małżonek prowadzi gospodarstwo rolne. Zarówno w decyzji z dnia 28 grudnia 1999 roku przyznającej wnioskodawczyni prawo do świadczenia, jak też w decyzjach późniejszych znajdowały się przejrzyste informacje o zawieszeniu części uzupełniającej. W ocenie Sądu Okręgowego, wbrew zapewnieniom M. K. i J. K. (1), byli oni zorientowani, że posiadanie i prowadzenie gospodarstwa rolnego przez małżonka ma znaczenie w pobieraniu świadczenia. W 2010 roku, kiedy M. K. złożyła w organie rentowym umowę dzierżawy gospodarstwa rolnego z dnia 20 marca 2008 roku, umowa ta stała się podstawą do wydania decyzji z dnia 3 listopada 2010 roku o objęciu J. K. (1) ubezpieczeniem społecznym rolników z mocy ustawy od dnia 31 sierpnia 2008 roku. Wobec prawomocności decyzji z dnia 3 listopada 2010 roku, Sąd Okręgowy uznał, że zarzuty dotyczące jej zgodności z przepisami prawa nie mają w niniejszej sprawie znaczenia. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 1 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.)

M. K. zaskarżyła powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu i instancji z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, polegającą na przyjęciu, że mąż odwołującej się J. K. (1) w okresie od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 października 2010 roku prowadził gospodarstwo rolne należące do jego syna – J. K. (2) podczas, gdy z materiału dowodowego zebranego w sprawie (a zwłaszcza ze spójnych zeznań świadków) wynikało jednoznacznie, że J. K. (1) nie prowadził gospodarstwa rolnego na własny rachunek, a nawet nie miał większego realnego wpływu na jego prowadzenie (a tym bardziej nie osiągał dochodu z tego tytułu), pomagając jedynie synowi J. K. (2) w takim prowadzeniu,
2. naruszenie art. 28 ust. 1, ust. 2 pkt 6 i art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie zachodzą przesłanki do zwrotu przez odwołującą pobranych przez nią świadczeń, mimo że w przedmiotowej sprawie nie zachodzi sytuacja pobrania świadczeń nienależnych, przy czym Sąd I instancji nie dokonał szczegółowej analizy przesłanek zawieszenia wypłaty (a

w konsekwencji – obowiązku zwrotu) świadczeń wynikających z art. 28 ustawy oraz przesłankę „działalności rolniczej” w rozumieniu art. 6 pkt 3 tej ustawy, wobec czego w zasadzie nie rozpoznał istoty sprawy.

Wskazując na powyższe, M. K. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie I i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu za wszystkie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy przyjmuje za swoje.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie było ustalenie, czy J. K. (1) w okresie od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 października 2010 roku prowadził gospodarstwo rolne, będące własnością J. K. (2), a co za tym idzie, czy w tym okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Konsekwencją powyższego ustalenia było przyjęcie, że M. K. w powyższym okresie nie zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej, a zatem za ten okres pobrała nienależnie świadczenie rentowe.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą. się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając gruntów wydzierżawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej: małżonkiem emeryta lub rencisty, jego zstępnym lub pasierbem, osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym, małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c; gruntów trwale wyłączonych z produkcji rolniczej na podstawie odrębnych przepisów, w tym zalesionych gruntów rolnych; gruntów i działów specjalnych należących do małżonka, z którym emeryt lub rencista zawarł związek małżeński po ustaleniu prawa do emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia; własności (udziału we współwłasności) nieustalonych odpowiednimi dokumentami urzędowymi, jeżeli grunty będące przedmiotem tej własności (współwłasności) nie znajdują się w posiadaniu rolnika lub jego małżonka.

W niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości, iż J. K. (1) umową dzierżawy z dnia 20 marca 2008 roku przyjął gospodarstwo rolne o powierzchni 18,42 ha, będące własnością syna – J. K. (2) - w dzierżawę na okres od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku. Umowa ta została zarejestrowana w Urzędzie Gminy w G. w dniu 14 października 2010 roku (k. 258 akt rentowych). Stąd też wobec J. K. (1) jako posiadacza gospodarstwa rolnego zaistniało domniemanie faktyczne prowadzenia działalności rolniczej w tym gospodarstwie. Dowody zaprezentowane przez M. K. i jej męża w niniejszym postępowaniu, wbrew zarzutom apelacyjnym, nie obaliły tego domniemania. Fakt objęcia przez wnioskodawczynię i jej męża gospodarstwa rolnego w posiadanie był niekwestionowany, a kwestia osiągnięcia niewielkich przychodów z gospodarstwa rolnego nie ma wpływu na ustalenie prowadzenia działalności rolniczej. W okresie objętym zaskarżoną decyzją J. K. (1) wykonywał wszystkie czynności w gospodarstwie rolnym, władając nim jak właściciel, o czym świadczy choćby fakt, iż dopłaty z tytułu posiadania gospodarstwa rolnego były wpłacane na konto J. K. (1). M. K. przesłuchana w charakterze strony wskazała, że także hodowane w gospodarstwie bydło w latach 2008 -2010 było zarejestrowane jako własność J. K. (1). Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wydała decyzję o niepodleganiu J. K. (2) w spornym okresie ubezpieczeniu społecznemu rolników i decyzja ta nie została przez wnioskodawczynię, jej męża, czy syna zaskarżona. Także decyzja z dnia 3 listopada 2010 roku o objęciu ubezpieczeniem społecznym rolników J. K. (1) uprawomocniła się.

W niniejszej sprawie należało mieć także na uwadze oświadczenia znajdujące się na k. 254 i 255 akt rentowych, z których jednoznacznie wynika, iż J. K. (1) w okresie objętym sporną decyzją prowadził gospodarstwo rolne wydzierżawione od syna. Nie sposób w tym zakresie dać wiary zeznaniom J. K. (1) i J. K. (2), iż podpisane oświadczenie nie było prawdziwe, a w rzeczywistości to J. K. (2) prowadził działalność rolniczą, zaś J. K. (1) wykonywał w gospodarstwie jedynie czynności pomocnicze. Przede wszystkim należy wskazać, że J. K. (1) miał większe doświadczenie w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, a J. K. (2) realizował w tym czasie obowiązek szkolny – dojeżdżał do technikum do B.. Skoro zgodnie z zeznaniami J. K. (1) i J. K. (2) był on w stanie dojeżdżać do B. i jednocześnie prowadzić gospodarstwo rolne, to w takim wypadku niecelowe było zawieranie przedmiotowej umowy dzierżawy gospodarstwa rolnego. Dodatkowo należy wskazać, że jeśli J. K. (2) chciałby jedynie uzyskać pomoc od ojca w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, w takim wypadku nie było potrzeby zawierania formalnej umowy dzierżawy gospodarstwa rolnego, bowiem taka pomoc w prowadzeniu działalności rolniczej jest pomocą zwykle świadczoną przez najbliższych członków rodziny bezumownie. Zatem należało uznać, że skoro J. K. (2) zdecydował się na wydzierżawienie gospodarstwa rolnego, z pewnością było to związane z chęcią, by to jego ojciec prowadził w tym gospodarstwie rolnym działalność.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższe okoliczności jednoznacznie wskazują, że J. K. (1), zgodnie z zawartą z synem umową dzierżawy, był posiadaczem gospodarstwa rolnego i prowadził w nim działalność rolniczą. Stąd też wbrew zarzutom apelacyjnym, Sąd okręgowy dokonał w niniejszej sprawie prawidłowych ustaleń faktycznych dotyczących posiadania gospodarstwa rolnego i prowadzenia działalności rolniczej przez J. K. (1), rozstrzygając o istocie niniejszej sprawy.

Mając na uwadze powyższe, skoro J. K. (1) w okresie od dnia 1 lutego 2008 roku do dnia 31 października 2010 roku był posiadaczem gospodarstwa rolnego i prowadził w nim działalność rolniczą, to wobec jego żony M. K. nie została spełniona w tym okresie przesłanka zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej, o której mowa w powyżej cytowanym art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zatem wnioskodawczyni za ten okres pobrała nienależnie świadczenie rentowe w części uzupełniającej. Nie ulegało wątpliwości, iż M. K. miała wiedzę, że posiadanie gospodarstwa rolnego i prowadzenie działalności rolniczej ma wpływ na wysokość otrzymywanego świadczenia rentowego. Organ rentowy pouczył wnioskodawczynię o tej okoliczności w decyzji przyznającej świadczenie (k. 29 -30v akt rentowych), jak też dołączał stosowne pouczenia do kolejnych decyzji. Stąd też należało uznać, że część uzupełniająca renty rolniczej została przez M. K. pobrana nienależnie za okres wskazany w zaskarżonej decyzji (art. 28 ust. 1 w związku z art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie § 15 w związku z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.).